

Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΑΦΗ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 20 ΑΙΩΝΑ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ CORFIOΤΟ

Γεώργιος Βαρδάκης
Μεταδιδακτορικός Ερευνητής
Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας
georgios.vardakis@ionio.gr

Ιόνιο Πανεπιστήμιο
Ημέρα Έρευνας Ιονίου Πανεπιστημίου 2026
ΟΛΚΕ, 17/03/2025

ΠΛΑΝΟ

- Η μεταδιδακτορική έρευνα: αντικείμενο, στόχοι, μέθοδοι
- Εισαγωγή: γλωσσική επαφή και γλωσσολογία της γλωσσικής επαφής
- Πολυγλωσσία και γλωσσική επαφή στην Κέρκυρα και τις εβραϊκές κοινότητες της Κέρκυρας
- Η ποικιλία Corfioto, η "βαλκανική βενετική" ποικιλία των Κερκυραίων Εβραίων
- Δομικές πτυχές της γλωσσικής επαφής στην Corfioto: ο τομέας των προτασιακών συμπληρωμάτων
- Συμπεράσματα και προεκτάσεις

Η ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

- Στόχοι
 1. η συστηματική χαρτογράφηση του κοινωνιογλωσσολογικού τοπίου της Κέρκυρας από την Ενετοκρατία (1386-1797) μέχρι τον ύστερο 20ο αιώνα
 2. η δομική ανάλυση της γένεσης της ποικιλίας Corfioto (Cortelazzo 1946, 1947, 1948; Levi 1961, Nachtmann 2002, Vardakis 2019, 2021, 2023, 2025α,β; Mücke 2019, 2025α,β)
- Η μορφοσυντακτική αλλαγή στο πεδίο των "παρεμφατικών" προτασιακών συμπληρωμάτων (Vardakis 2025)
- Υπόθεση: Η γένεση του νέου συστήματος παρεμφατικών "προτασιακών συμπληρωμάτων" στην Corfioto υπόκειται σε καθολικούς μηχανισμούς της γραμματικής
 1. επιλογή, ανασυνδυασμός και αναδιοργάνωση των γραμματικών-λεξιλογικών χαρακτηριστικών των γλωσσών σε επαφή εντός του νέου συστήματος
 2. καθολικές συντακτικές και σημασιολογικές πιέσεις της γραμματικής κατά τη γλωσσική κατάκτηση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Γλωσσική επαφή: πολλοί ορισμοί, διαφορετικές προοπτικές
 - Η επιρροή της συνύπαρξης και χρήσης διαφορετικών γλωσσών από τους ομιλητές εντός της γλωσσικής κοινότητας στα δομικά χαρακτηριστικά των γλωσσών σε επαφή π.χ. λεξιλογικός, φωνολογικός, μορφολογικός δανεισμός, μορφοσυντακτική μεταβολή, γένεση νέων γλωσσών κ.ά.
- Η γλωσσολογία της γλωσσικής επαφής σε θεωρητικό επίπεδο μελετά (Bidese 2019; 2023):
 - το συνδυασμό αφηρημένων γλωσσικών στοιχείων που προέρχονται από διαφορετικές γλώσσες και τον ανασυνδυασμό τους στο μυαλό του μεμονωμένου ομιλητή
 - τη διάχυση και τη διαχρονική ένταξη της γλωσσικής μεταβολής στη γραμματική των ομιλητών μιας γλωσσικής κοινότητας

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΛΩΣΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΩΝ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

- Ενετική κυριαρχία στην Κέρκυρα (1386-1797) έως τα μέσα του 20ου αιώνα
 - διαφασική, διαστρατική και διατοπική ποικιλία στο πλαίσιο της "ιταλο-ελληνικής διγλωσσίας" (Cortelazzo 1947; de Broche de Combes 1982; Milller 2008; Mackridge 2014; Minitti-Gonia 2018; Makri 2020; Vardakis 2025; Mücke 2025)
 - ιταλική: επίσημη γλώσσα της διοίκησης
 - βενετική: ομιλούμενη γλώσσα της διοίκησης και των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων στο αστικό κέντρο
 - ελληνική και επτανησιακά νεοελληνικά ιδιώματα: γλώσσα του γηγενούς πληθυσμού
- γλωσσική επαφή εντός των κοινοτήτων των Κερκυραίων Εβραίων (14ος-15ος αιώνας και έπειτα)
 - ιταλο-ρομανικές ποικιλίες: βενετική και ιταλο-ρομανικές ποικιλίες της Νότιας Ιταλίας (Απουλία), εβραϊκή, ελληνική και ελληνικές επτανησιακές ποικιλίες μετά την εγκατάσταση εβραϊκών πληθυσμών από την ιβηρική και την ιταλική χερσόνησο (Cortelazzo 1948; Levi 1961; Perotti 1909; 1910; Sermoneta 1990a,b, Zeldes 2012)

CORFIOTO: Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΤΩΝ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

- προηγούμενη βιβλιογραφία: "εβραιο-ιταλική" ποικιλία των Κερκυραίων Εβραίων (Masariello-Merzagora 1977; Cortelazzo 1948; Levi 1961; Perotti 1909; 1910; Sermoneta 1990a,b, Aprile 2012; Salminen 2007; 2010, Rubin 2015; Ryzhik 2018)
- "ιταλορομανικό ιδίωμα" της Κέρκυρας (Mücke 2025)
- επαπειλούμενη "βαλκανική βενετική" ποικιλία της Κέρκυρας (Vardakis 2025)
 - λεξιλογικά και μορφολογικά στοιχεία: ιταλο-ρομανικά (βενετικές ποικιλίες)
 - ρηματική και ονοματική μορφολογία
 - μορφοσυντακτικά στοιχεία: ελληνικές, νότιες ρομανικές και βαλκανικές γλώσσες
 - προτασιακά συμπληρώματα: μείωση και απαλοιφή άκλιτων απαρεμφατικών μορφών (Joseph 1983)

ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ CORFIOTO

- συγκριτισμός μεταξύ β' και γ' ενικού προσώπου στο παράδειγμα όλων των ΧΟΕ
- διακριτή μορφολογία του γ' ενικού προσώπου στο παράδειγμα όλων των ΧΟΕ
- παρουσία του κλιτικού υποκειμένου *ti* στο β' ενικό πρόσωπο και απουσία σε όλα τα άλλα πρόσωπα
- συγκριτισμός μεταξύ οριστικής και υποτακτικής έγκλισης στην 1η ρηματική τάξη και σε συγκεκριμένα πρόσωπα του παραδείγματος στις άλλες ρηματικές τάξεις
- απουσία διάκρισης μεταξύ βοηθητικών ρημάτων *έχω* και *είμαι* για τον σχηματισμό του παρελθοντικού χρόνου
- μορφοφωнологική διάκριση μεταξύ βοηθητικού *έχω* για τον σχηματισμό α) του κύριου παρελθοντικού χρόνου και β) του αναλυτικού δεοντικού μέλλοντος και του λεξιλογικού ρήματος που δηλώνει κτήση
- διευρυμένη μείωση και απώλεια των άκλιτων απαρεμφατικών τύπων και αντικατάσταση τους από προτασιακά συμπληρώματα με κλιτή παρεμφατική μορφή του συμπληρωματικού κατηγορήματος
- απουσία συστήματος μορφολογικής διάκρισης συμπληρωματικών δεικτών

Η ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΙΑΚΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΩΝ

- Τρεις βασικοί τύποι προτασιακών συμπληρωμάτων (Wurmbrand & Lohninger 2023)

- γεγονοτικά (event-type complements)

π.χ. *El Márko a skominsjá ke= lo= mánja.*
'Ο Μάρκος ξεκίνησε να το τρώει.'

- καταστασιακά (situation-type complements)

π.χ. *El Márko vol ke (lu) mánja.*
'Ο Μάρκος θέλει να φάει.'

- φραστικά (proposition-type complements)

π.χ. *El Márko a íto al Níno ke la Éva ghená ke vénja.*
'Ο Μάρκος είπε στον Νίνο ότι η Εύα θα έρθει'

ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ (ICH)

- **Μοντέλο Σύνθεσης των Προτασιακών Συμπληρωμάτων** (Wurmrband & Lohninger 2023): τριμερής διάκριση των προτασιακών συμπληρωμάτων ως αποτέλεσμα του συνδυασμού των κύριων κατηγορημάτων με έναν ελάχιστο συντακτικό τομέα.

ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ (ICH)

ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ	ΠΛΕΟΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ	Φραστικά > Καταστασιακά > Γεγονοτικά	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ		ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΔΙΑΦΑΝΗ
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΑ		ΠΛΕΟΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ
ΣΥΝΘΕΤΟΤΗΤΑ	ΠΛΕΟΝ ΣΥΝΘΕΤΑ		ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΣΥΝΘΕΤΑ

ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Η ΙΧΗ ΣΤΗΝ CORFIOTO

- Η τριμερής διάκριση γεγονοτικών, καταστασιακών και φραστικών συμπληρωμάτων στην Corfioto χαρακτηρίζονται από μια κατανομή ιδιοτήτων που υπόκεινται στην Ιεραρχία Συμπληρωματικής Υποταγής:

	Φραστικά συμπληρώματα	Καταστασιακά συμπληρώματα	Γεγονοτικά συμπληρώματα
Ανεξαρτησία χρονικής αναφοράς	Ανεξάρτητα	Περιορισμένα	Αναφορικά
Έλεγχος	Απουσία	Δυνατός μερικός έλεγχος	Υποχρεωτικός έλεγχος
Αναβίβαση κλιτικών	-	-	-
Διπλή/εγκιβωτισμένη άρνηση	Δυνατή	Δυνατή	Δυνατή
δυνατότητα Α'-μετακίνηση από το συμπλήρωμα στην κύρια	Δυνατή	Δυνατή	Δυνατή
Συνθετότητα	Πλέον σύνθετα	Μέση συνθετότητα	Λιγότερο σύνθετα

ΥΠΟΘΕΣΗ

- Η ελάχιστη τριμερής διάκριση μεταξύ των τύπων προτασιακών συμπληρωμάτων είναι καθολική και υπόκειται στη Ιεραρχία Συμπληρωματικής Υποταγής (ICH) (Wurmbbrand & Lohninger 2023)
- Η γένεση μια νέας γλώσσας προϋποθέτει την παρουσία σημασιολογικών, μορφοσυντακτικών και φωνολογικών χαρακτηριστικών στις γλώσσες που επιτρέπουν την εμφάνιση της τριμερούς διάκρισης, τον ανασυνδυασμό και την αναδιοργάνωσή τους σε δομές που κατακτώνται από το παιδί.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Διερεύνηση περιορισμών για τη συντακτική μεταβολή που οφείλεται στη γλωσσική επαφή βάσει των απαραίτητων στοιχείων που είναι διαθέσιμα στη "δεξαμενή στοιχείων" που προέρχονται από τις γλώσσες πηγές στο περιβάλλον της γλωσσικής επαφής και των καθολικών πιέσεων που ασκούνται από την καθολική γραμματική
- Η μοντελοποίηση του μηχανισμού ανασυνδυασμού και αναδιοργάνωσης των συντακτικών, σημασιολογικών και φωνολογικών στοιχείων και των ορίων διάκρισης των σημασιολογικών στοιχείων και των συντακτικών δομών για τη γένεση νέων συστημάτων προτασιακών συμπληρωμάτων στη διαχρονία και τη γλωσσική επαφή

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!

Γεώργιος Βαρδάκης
Μεταδιδακτορικός Ερευνητής
Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας
georgios.vardakis@ionio.gr

Ιόνιο Πανεπιστήμιο
Ημέρα Έρευνας Ιονίου Πανεπιστημίου 2026
ΟΛΚΕ, 17/03/2025